

İSRAİL NASIL KAYBETTİ: Ortadoğu Sorununa İlişkin 4 Soru

Richard Ben CRAMER (Çev. Özkan Özdem). İstanbul Pegasus Yayınları, Nisan 2006. 271 sayfa. ISBN 9944-326-03-8 Yayıncı Adresi: Kazancı Yokuşu Muhtar Kamil Sokak Basmacı Han No: 5/3 Taksim- İSTANBUL Tel: 0212 243 43 03

Selma ŞEVKLİ

Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu (USAK)

Yarım yüzyıldır gündemden düşmeyen, uğruna yüzbinlerce insanın can verdiği, üzerine binlerce kitap yazılmış İsrail- Filistin sorunu, Richard Ben Cramer'in 'İsrail Nasıl Kaybetti' isimli kitabında objektif olmaya çalışan eleştirel bir bakış açısıyla yeniden inceleniyor.

Kitap 4 temel soruna yanıt bulmaya çalışıyor:

- ❖ İsrail Neden Bu Kadar Önemli?
- ❖ Filistinlilerin Neden Bir Devleti Yok?
- ❖ Yahudi Devleti Nedir?
- ❖ Niçin Hiç Barış Yok?

Cramer, 'Amerikalı Yahudi' kimliğine bölgede 25 yılı varan bir deneyimi ekleyerek, daha önce değinilmemiş birçok noktaya dikkat çekiyor: İki kültürün farklı yapıları, farklı dinlerin bu kültürlere etkileri ve sonuçta ortaya çıkan profillerin birbirleriyle iletişimi. Bunun yanı sıra, bireysel hikâyeler yazarın yanı sıra sorunla doğup büyüyen, yaşayan insanların bakış açılarını da görmeye olanak sağlıyor.

Yazar, birinci bölümde sorunun kökenine değinerek bir millete fiilen ait olan toprakların, başka bir millet/topluluk tarafından kutsal kitaplarında kendilerine vaat edilmesi sebebiyle işgalini anlatıyor. Aslında amca çocukları olan bu iki millet; İsraililer ve Filistinliler kutsal toprakları ne paylaşabiliyorlar ne de birlikte yaşayabiliyorlar. Filistinliler, İsrail'in kötü imajını davalarının meşruluğu olarak görüyor. İsrail'e göre ise bu derinden işlenen bir doktrinin doğrulanması: Ne yaparlarsa yapsınlar bütün dünya onlara karşıdır. Yazara göre, İsrail'in önemi reel politika içinde faydacı sebeplerle açıklanamaz. Asıl sebep, ABD'deki Hıristiyan sağın tıpkı Yahudiler gibi dinsel bir doktrine sıkı sıkıya bağlanarak, İsa'nın ikinci gelişinin Yahudilerin Zion'da toplanışıyla geleceğine inanmalarıdır. Bu toplanma Armagedon'u getirecek ve İsa'nın dönüşünü müjdeleyecektir. İsrail bu görüşü kendi yararına değerlendirerek, lehinde makaleler ve analizler yazılması için milyonlarca dolar harcadı ve 1949'da BM'nin ateşkes ilanından hemen sonra İsrail'i dünyaya açmak için propaganda amaçlı tur ve gezilere başladı. Yeni göçmenler çadırlarda yaşarken, gelen turistler için hükümet lüks otelleri neredeyse ücretsiz tahsis ederek 'geleceğe yatırım' yaptı. Bu gezilerde İsrail'in Araplar tarafından nasıl tarandığı ve mağdur duruma düşürüldüğü anlatıldı. İkinci dünya savaşında yaşanan Holokost ise bu mağdurluğun temelini oluşturuyordu. Dünyanın birçok yerinde yaşayan Yahudi, özellikle de ABD'dekiler işte bu kolektif bilinçle yetiştiler. Pulitzer ödüllü Cramer, davasına bağlı bir Yahudi olması için gittiği Pazar okulunda İsrail ile ilgili öğrendiklerinden şöyle bahsediyor:

"Yahudiler meydana çıkıp da burayı çiçeklendirene kadar İsrail'in bir çöl olduğunu öğrendik. Burayı çiçeklendirmeliydik. Her on sentimizi bunun için ayırarak İsrail'i yeşillendirmek için bir çam ağacı satın alacaktık. Bize Arapların İsrailileri bütün güçleriyle öldürmeye çalıştıkları öğretildi. Ve İsrail'in kesinlikle masum ve mükemmel olduğunu biliyorduk. Sloganımız ise şöyleydi: İsrail yurtsuz bir halkın halksız yurdudur." (s.20)

İleriki yıllarda Philadelphia Inquirer'in Ortadoğu muhabiri olarak İsrail ve çevresinde göreve başlayan yazar, ABD'de ona öğretilen tek yanlı bakış açısının çıkmazın sebeplerinden biri olduğunu bölgede yaşadıklarından ve öğrendiklerinden sonra fark eder. Ne İsrail masum ve mağdurdur, ne de Araplar insan kılığında şeytanlardır.

İki tarafın da 'devlet çıkarları' için sivilleri hiçe sayan politikaları ve İsrail'in Filistinlileri kendileriyle eşdeğer bir seviyede görmeye yanaşmaması, barış sürecinin gecikmesindeki iç nedenler olarak değerlendiriliyor.

Kitabın ikinci bölümünde 'Filistinlilerin Neden Bir Devleti Yok' sorusuna cevap aranıyor. Filistinlilerin kendilerini ifade edememesi, Yahudiler gibi tarihlerini ve öykülerini kullanmamaları, onların kapalı bir toplum olarak kalmalarına neden oldu. İsrail gibi uluslar arası bir medya gücüne sahip olmadığından bir nevi dünyadan dışlandılar. Bu dışlanmışlık, İsrail tarafından Kudüs'ün etrafına 300 km uzunluğunda bir duvar örülmesiyle resmileştirildi ve herkes yaşadığı bölgeye- Gazze, Batı Şeria, Kudüs- hapsedildi. Sonuç olarak ekonomik, siyasi ve sosyal alanlarda ciddi bir zayıflama oldu ve intifadalar geldi. 2000 yılı sonunda yoksulluk sınırında yaşayanların sayısı %50 arttı. Sosyal alanda çöküşler yaşandı, intiharlar başladı, çocuklar çalışmak zorunda kaldı, açlık baş gösterdi. Tüm bunlar, Filistinlilerin onuruna bir saldırıydı ve İsrail işgali onuru hiçe sayıyordu. Filistinlilerin tek lideri Arafat ise halkının onurunu kurtarmak yerine günlerini gizli kapılar ardında rüşvet vererek ve 'Filistin Politikası' yaparak geçirir. Aynı dönemlerde İsrail'in başkahrmanı Ariel Şaron ise politikasını saldırmak ve korkutmak üzerine kurmuştu. Onun iki yıllık döneminde savaş bilânçosu, önceki yedi yılın üstüne çıkmıştı. Bu bilgiler ışığında yazar, bir Filistin devletinin kurulamamasını İsrail'in izlediği katı ve acımasız politikalara ve Filistinlilerin haklarını savunacak yapıcı bir liderleri olmamasına bağlamaktadır.

Kitabın üçüncü bölümde 'Yahudi Devleti'nin ne anlama geldiği, yapılanması ve işleyişi inceleniyor. Ben Gurion zamanında tüm dünyanın kolayca benimsemesi için basit bir tanımlama yapılmıştı: Yahudi insanların misafir ya da yabancı olarak değil de kendi topraklarının ve kaderlerinin sahibi olarak gelip yaşayabilecekleri demokrat bir yer. Böylece BM İsrail'in kuruluşunu kabul etti. Ultra Ortodoks Yahudiler bir Yahudi Devleti'nin kurulmasına karşı çıktılar, çünkü bu Mesih'in yeryüzüne gelişini geciktirecekti. Ben- Gurion, Ultra Ortodokslar ve Siyonistler arasındaki çatışmayı ve yol açacağı önlemek için Ultra Ortodokslara kurulacak devlette cumartesi günlerinin tatil edileceğini, hükümetin sadece dinen uygun yiyeceklere izin vereceğini vb. konularda söz verdi ve doğum, evlat edinme, ölüm, cenaze, evlilik, boşanma gibi aile hukuku konularının tamamını hahamlara ve dini mahkemelere devretti.

Tevrat'ın Sayılar'ında 33. Bölüm'de Tanrı Yahudilere şöyle seslenir:

"İsraililere de ki, 'Ürdün Irmağı'ndan Kenan ülkesine geçince ülkede yaşayan bütün halkı kovacaksınız. Oyma ve dökme putlarını yok edecek, tapınma yerlerini yıkacaksınız. Ülkeyi yurt edinecek, oraya yerleşeceksiniz, çünkü mülk edinesiniz diye orayı size verdim. Ama ülkede yaşayanları kovmazsanız, orada bıraktığınız halk gözlerinizde kanca, böğürlerinizde diken olacak. Yaşayacağınız ülkede size sıkıntı verecekler. Ben de onlara yapmayı tasarladığımı size yapacağım. (s.150)

Yazar, İsrail'in işte bu felsefeyle, yani orada önceden yaşayan halkla birlikte değil, onları bu topraklardan atarak kurulacak bir Yahudi devletinin öngörüldüğünü belirtiyor. Ve ekliyor: Eğer Yahudi devleti Yahudi hukuku üzerineyse, o zaman bunun ahlaki olarak İslam cumhuriyetinden ne farkı var?

Bu bölümde incelenen bir diğer konu ise Yahudiler arasındaki çeşitlilik. Birinci grup Avrupa'dan gelen, holokostu yaşayan ve Siyonizme şüpheyle bakan Eşkenaz Ortodokslar. İkinci grup, Kuzey Afrika ve Arap ülkelerinden gelen Sefaradlar. Bu grup Eşkenazlarla anlaşamaz çünkü Eşkenazlar kendilerine kirlili ve cahil muamelesi yapmakta, bir nevi ırk içinde ırkçılık yapmaktadır. Üçüncü grubu yerleşimciler oluşturur. Bu grup, Batı Şeria ve Gazze'deki yerleşkelerde yaşarlar ve çoğunlukla dindardırlar. Bu yüzden de nerede oldukları onlar için çok önemli değildir. Diğer bir grup ise Rusya'dan gelenlerdir. Çoğu İbranice bilmediğinden Yahudiliklerine şüpheyle bakılmakta olan bu grup dindar değildir. Sonuç olarak bu farklılık İsrail'in misyonunu Yahudi insanları kurtarmaktan ziyade Yahudi devletinin işgalini kurtarmaya dönüştürdü. Bu yüzden farklılıklar mümkün mertebe tolere edildi, üstü örtüldü ve dışarı yansıtılmamaya çalışıldı.

Kitabın dördüncü bölümü tüm parçaları birleştirerek İsrail'de neden barış olmadığını anlamaya çalışıyor ve kimsenin gerçekten barışı istemediği sonucuna ulaşıyor. Yazar İsrail- Filistin sorununun aslında Kuzey İrlanda ya da Kıbrıs sorunundan daha kolay çözülebileceğini fakat hem Arapların ve Yahudilerin hem de bölgeyi her yönüyle ayakta tutan ABD'nin çatışmadan sağladığı çıkarların, barıştan sağlayacaklarından daha fazla olduğundan çözüme yanaşmadığını belirtiyor.

Kitabın bütününden çıkarılabileceğimiz sonuç, İsrail- Filistin sorununun görünenden çok daha derin olduğudur. Çatışmayı besleyen ve büyüten karşılıklı çok çeşitli sebepler vardır, bu durum hem anlamayı güçleştirir, hem de çözüm üretebilmeyi. İsrail, etiğe uygun davranmadığı, Arapları Yahudilerle eşit göremediği için kaybetmiştir. Filistin'i bitiren ise iyi bir liderin eksikliği ve işlevsel politika üretilmemesidir. İsrail, hak hukuk dinlemeden evlere baskınlar yapar, saldırılar düzenler, bu milleti insan mertebesinde görmediğinden 'kötü' davranmakta sakınca görmez. Filistin ise intihar saldırıları ve terör eylemleriyle kendisini yanlış ifade eder ve davasının meşruluğunu yitirir.

Cramer, derinlemesine ve objektif bir analiz yapmaya çalışmış olsa da, kendisi dahi söylediklerinin geçerliğinden emin değil. Kitabın sonunda Ortadoğu konusunda hep yanıldığını itiraf ediyor. Barış konusunda umutsuz ve çözüm üretmekte yetersiz kalıyor. Çünkü iki taraf için de karar mekanizması durumundaki liderler için kişisel çıkarlar milli çıkarların önüne geçmiş durumda.

Kitabın üslubu akıcı ve samimi olmasına rağmen tamamen başarılı değil. Konudan konuya bağlantısız geçişler ve çok detaylı kişisel hikâyeler var. Daha fazla alt başlık ve daha sistematik bir anlayışla yazılabilirdi. Kitabın Türkçe çevirisi son derece başarısızdır. Birçok deyim ve ifade anlam bütünlüğünü yitirmiş. Cümleler çok uzun ve rahatsız edici derecede fazla cümle içi açıklamalar içeriyor.

Kitap, derin bir literatür taraması yaparak yazılmamış. Daha çok pratik deneyimler üzerinden genellemelere varmaya çalışılmış. Hitap ettiği kesim açısından bakıldığında, konu hakkında az çok bilgi sahibi olan bir kesimin ilgisini çekecektir fakat akademik anlamda yetersiz kalacağını düşünüyorum. Kişisel deneyimleri bire bir aktarması bakımından değerlidir. Kitabın sonundaki sözlükte *Knesset*, *dunam*, *fellahin* gibi İbranice ve Arapça birçok sözcüğün açıklamasını bulmak mümkün. Hem kitabı anlamada, hem de konuyla ilgili diğer okumalarda yararlanabilecek bir kaynak.